દરિયા કિનારે...

ઓ.વી. વિજયન

ચિત્રો: સ્વપ્ન સરકાર

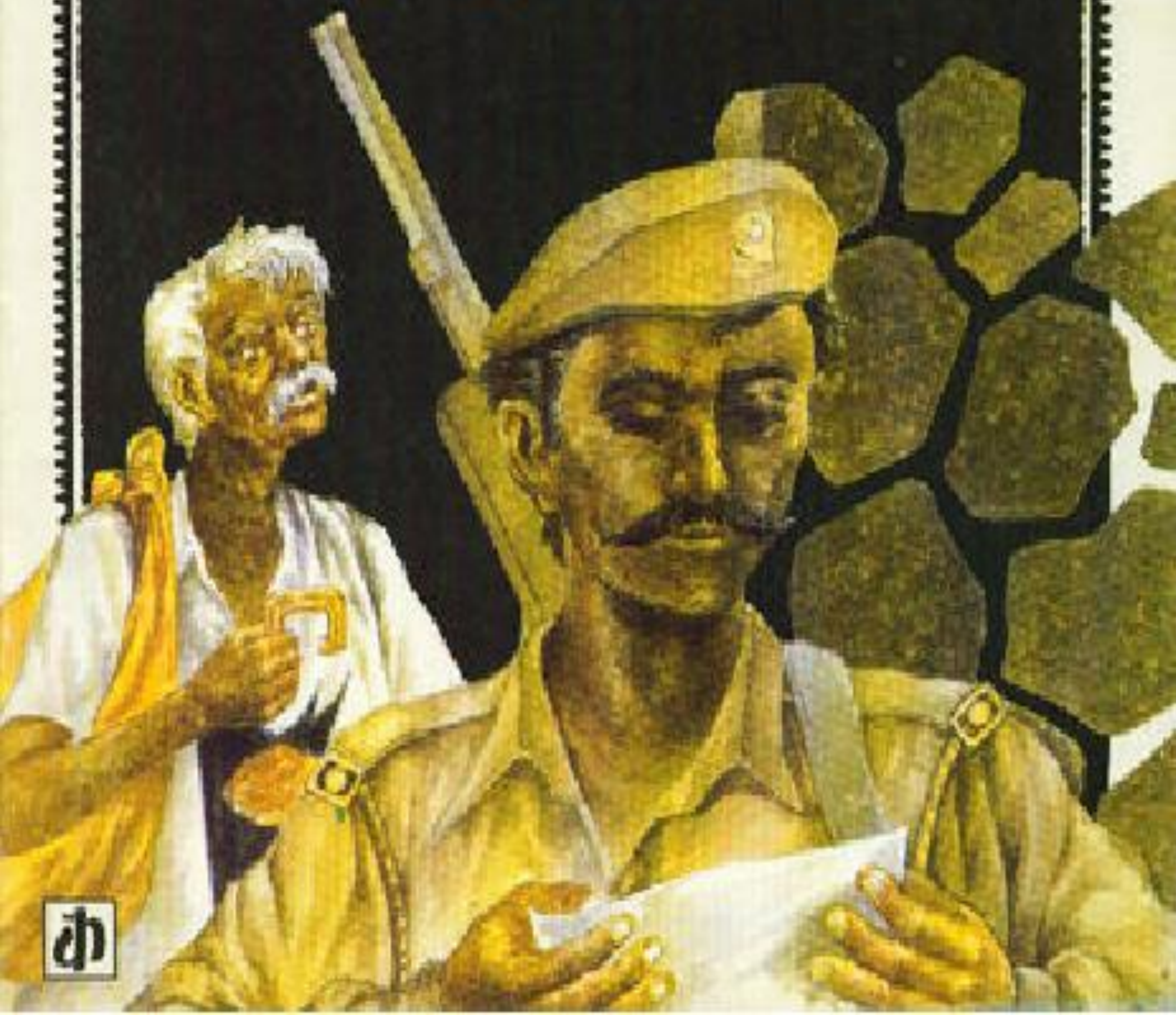

ઓ.વી. વિજયન

શ્રી ઓ.વી. વિજયન એક પ્રખ્યાત મલયાલમ લેખક છે. તેમની પહેલી નવલકથા, " ખાસકિન્તે ઇતિહાસમ", એક શક્તિશાળી સાહિત્યિક કૃતિ માનવામાં આવે છે. તેમની બીજી નવલકથા, "ધર્મપુરાણમ", સમકાલીન રાજકારણ પર એક કઠોર વ્યંગ હતી, જેણે સનસનાટી મચાવી હતી. તેમને ૧૯૯૧ માં તેમની નવલકથા, "ગુરુ સાગરમ" માટે સાહિત્ય અકાદમી પુરસ્કારથી નવાજવામાં આવ્યા હતા . તેમણે પોતાની માતૃભાષામાંથી વાર્તાઓનો અંગ્રેજીમાં અનુવાદ પણ કર્યો હતો.

શ્રી વિજયન તેમની ટૂંકી વાર્તાઓમાં પણ સરકાર દ્વારા લોકો પર કરવામાં આવતા અત્યાચારોની ટીકા કરવામાં ક્યારેય નિષ્ફળ જતા નથી. સરળ ભાષામાં તેઓ માનવીય લાગણીઓને પ્રગટ કરે છે.

"ઓન ધ બીચ ... " પણ આ જ લાગણીઓથી ભરેલી વાર્તા છે.

વેલાઇ-અપ્પન કન્નુર જઈ રહ્યો હતો. તેની ઝૂંપડીમાંથી રડવાનો અને વિલાપનો અવાજ આવવા લાગ્યો . આખું ગામ શોકથી ભરાઈ ગયું .

જો ગામલોકોની મરજી હોત, તો બધા તેની સાથે ગયા હોત. હવે, એવું લાગતું હતું કે આખા ગામ વતી એ એકલો જ મુસાફરી કરી રહ્યો હતો.

રેલ્વે સ્ટેશન ચાર માઈલ દૂર હતું. છેલ્લી ઝૂંપડી પસાર કરીને, વેલાઇ-અપ્પન ડાંગરના ખેતરોની ધાર પર ચાલ્યા.

હવે તેની પાછળનો અવાજ ઓછો થવા લાગ્યો હતો. ટેકરી પછી, તેને એક ગોચર પાર કરવાનું હતું. ત્યાંથી રસ્તો શરૂ થયો. રસ્તાની બંને બાજુ ખજૂરના વૃક્ષો હતા.

વેલાઇ-અપ્પનના ખભા પર લટકાવેલી પોટલીમાં દહીં-ભાત હતા. પોટલી ભીની થવાથી તેનો હાથ ભીંજાઇ ગયો હતો. તેની પત્નીએ તેને ઘણા સમય સુધી ભેળવ્યો હતો. દહીંની સાથે તેના આંસુ પણ તેમાં ભળી ગયા હતા.

સામેથી કુટ્ટીહાસન આવી રહ્યો હતો. આદરથી રસ્તો આપવા, એ એક બાજુ થઇ ગયા.

"વેલાઇ," કુટ્ટીહાસને કહ્યું.

“કુટ્ટીહાસન,” વેલાઇ-અપ્પને જવાબ આપ્યો.

ફક્ત બે શબ્દો. ફક્ત બે નામ. પણ એ લાંબી વાતચીત, વિલાપ અને દિલાસા જેવું લાગ્યું.

ઓ કુટ્ટીહાસન, એ ન બોલાયેલા શબ્દોએ કહ્યું,
મારે તારું ઋણ ચૂકવવું પડશે.

આ યાત્રા દરમિયાન, ઓ વેલાયઈ, તમારા હૃદય
પર તે દેવાનો બોજ ન આવવા દો.

કુટ્ટીહાસન, આ સફર પછી,
હું કદાચ ક્યારેય તમારું ઋણ ચૂકવી શકીશ નહીં.

જેમ પયગંબર ઈચ્છે છે!

તે તમારી યાત્રામાં તમારું રક્ષણ કરશે!

વેલાઈ-અપ્પન આગળ વધ્યા. આગળ જતા પગદંડી કાચી સડકને મળી ગઈ. પછી કાચી સડક નદી તરફ ઉતરતી હતી. વેલાઈ-અપ્પન નદીમાં પ્રવેશ્યા. તેની વિશાળતા જોઈને તેનું હૃદય આનંદથી ભરાઈ ગયું.

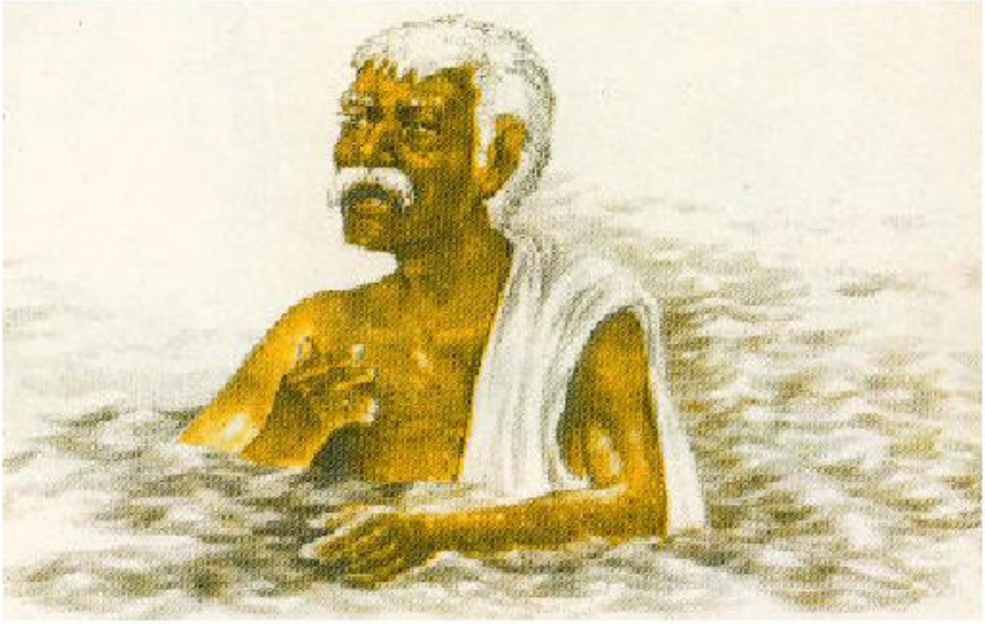

તેને એ દિવસ યાદ આવ્યો જ્યારે તેણે આ જ નદીમાં તેના પિતાના શરીરને સ્નાન કરાવ્યું હતું. અને જ્યારે તેનો દીકરો પહેલી વાર તેના મોજામાં તરવાનું શીખ્યો હતો. તેની આંખો આંસુઓથી છલકાઈ ગઈ.

તે થોડીવાર નદી કિનારે રોકાયા.

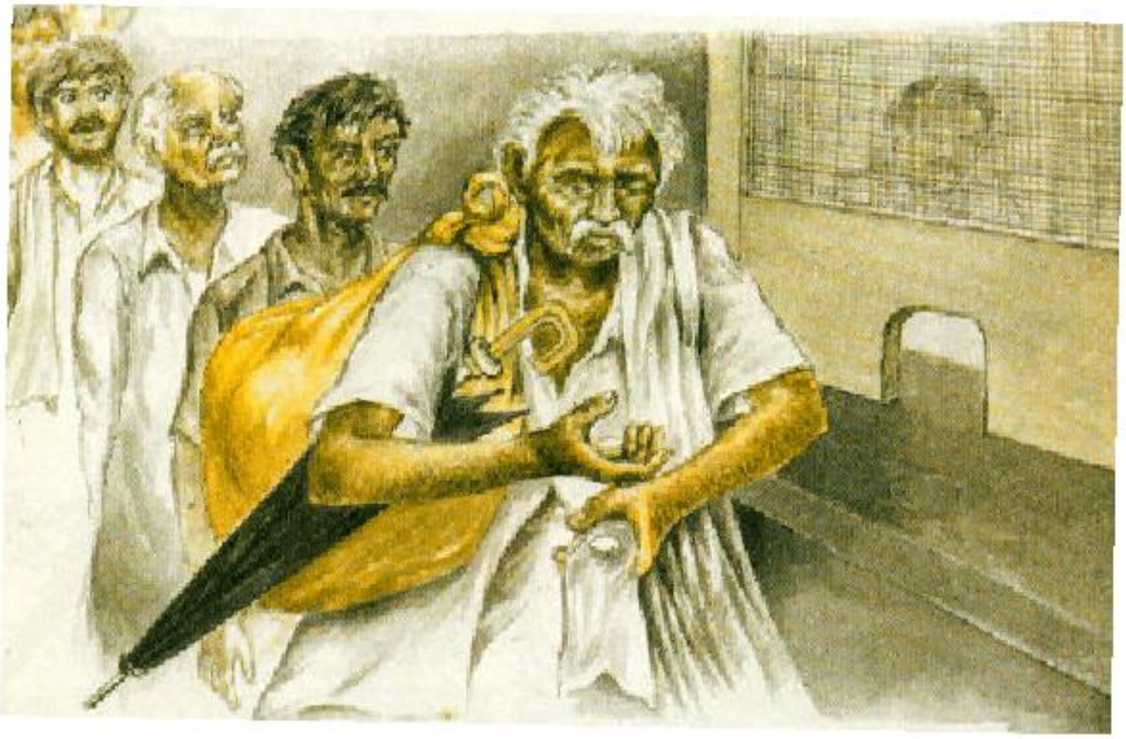

નદીની પેલે પાર, થોડી ઊંચાઈએ, ઘાસના મેદાન પાસે, રેલ્વે સ્ટેશન હતું. સ્ટેશન પર પહોંચતાની સાથે જ તે ટિકિટ કાઉન્ટર પર ગયા. કાળજીપૂર્વક, તેણે કાપડના ખૂણા પરની ગાંઠ ખોલી. તેણે મુસાફરી માટે પૈસા કાઢ્યા.

તેણે ટિકિટ લીધી અને તેને પાછી કપડામાં લપેટી લીધી. પછી તે પ્લેટફોર્મ પરના બેન્ચ પર બેસીને ટ્રેનની રાહ જોવા લાગ્યા. થોડી વાર પછી, એક વૃધ્ધ મુસાફર આવીને તેની બાજુમાં બેઠો.

અજાણ્યાઓના શબ્દો વેલાઈ-અપ્પનના ગળામાં ફાંસાની જેમ લટકતા હતા. એકવાર તમે તમારું ગામ છોડીને લાંબી પહાડી પાર કરો છો, તો આખી દુનિયા આવા અજાણ્યાઓથી ભરેલી લાગે છે. અને તેમના શબ્દો, લાખો ફાંસા જેવા છે.

કોઈમ્બતુર જતી ટ્રેન આવી. અજાણી વ્યક્તિ તેમાં ચઢી ગઈ અને જતી રહી.

વેલાઇ-અપ્પન બેન્ચ પર એકલા પડી ગયા. તેને ભાતની પોટલી ખોલવાનું મન થયું નહીં. તેણે ફક્ત તેના પર હાથ ફેરવ્યો, તેમાં ભીનાશનો અનુભવ થયો. થોડી વાર પછી, તે સૂઇ ગયા. તેણે સ્વપ્ન જોયું અને બૂમ પાડી, "કંદુની, મારા દીકરા!"

ટ્રેનના અવાજથી તે જાગી ગયા. તે ઉતાવળમાં ઊભા થયા, ટિકિટ લઈને દોડ્યા, અને ભીડમાંથી પસાર થઈને આગળ વધ્યા.

"આ ફર્સ્ટ ક્લાસ છે, બાબા."

"ઓહ! ઠીક છે?"

તેણે બીજા ડબ્બામાં ડોકિયું કર્યું.

"આ અનામત છે."

"સારું?"

"આગળ વધો, બાબા."

વિચિત્ર અવાજો.

પછી વેલાઇ-અપ્પન એક ડબ્બામાં ચઢ્યા. બેસવા માટે જગ્યા નહોતી. હું ઉભો છું, ઠીક છું. સૂવાની કોઇ જરૂર નથી. મારો દીકરો આજે રાત્રે જાગશે.

જ્યારે તે કન્નુર પહોંચ્યા, ત્યારે હજુ સવાર થઈ ન હતી. દહીં-ભાતની પોટલી હજુ પણ તેના ખભા પર લટકતી હતી, જેમાંથી ભીનાશ ટપકી રહી હતી. તે સ્ટેશનની બહાર આવ્યા.

સૂર્યના પહેલા કિરણોએ અંધારાને દૂર કરવાનું શરૂ કર્યું હતું. એક બાજુ, કેટલાક ઘોડાગાડી ચાલકો વાતો કરતા ઉભા હતા. વેલાઈ-અપ્પને તેમને પૂછ્યું, "હું જેલ કેવી રીતે પહોંચી શકું?"

એક માણસ હસ્યો. વૃધ્દ્ધ માણસ વહેલી સવારે જેલનો રસ્તો પૂછી રહ્યો છે. બીજો માણસ હસ્યો, "બાબા, કંઇ વધારે કરવાનું નથી. થોડી ચોરી કરો, અને તમે ત્યાં જાતે પહોંચી જશો." અજાણ્યાઓના આ શબ્દોથી વેલાઇ-અપ્પન ગૂંગળામણ અનુભવી રહ્યા હતા.

પછી કોઇએ તેને સાચો રસ્તો બતાવ્યો. વેલાઇ-અપ્પન ચાલવા લાગ્યા.

જેલ ગાર્ડે તેને રોક્યા, "તું આટલી વહેલી સવારે અહીં કેવી રીતે આવ્યો?"

વેલાઇ-અપ્પન ગભરાઈ ગયા. તેણે ધીમે ધીમે કપડાના ખૂણા પરની ગાંઠ ખોલી. તેણે એક પીળો, ચોળાયેલો કાગળ કાઢ્યો. ગાર્ડને આપતાં કહ્યું, "મારો દીકરો અહીં છે."

ગાર્ડની નજર કાગળ પરના શબ્દો પર હતી. તેનો કડક ચહેરો નરમ પડ્યો.

"કાલે, ખરું ને?" તેણે તેને દિલાસો આપતા પૂછ્યું.

"મને ખબર નથી. બધું ત્યાં લખેલું છે."

ગાર્ડે ફરીથી ઓર્ડર વાંચ્યો. "હા," તેણે કહ્યું, "કાલે સવારે પાંચ વાગ્યે."

વેલાઇ-અપ્પન નવાઈ પામ્યા, "ઠીક છે?"

"બાબા, બેસો અને થોડી વાર આરામ કરો."

વેલાઈ-અપ્પન પ્રવેશદ્વાર પાસેના બેન્ચ પર બેઠા. મારો દીકરો ગઈ રાત્રે સૂઈ ગયો હશે નહીં. ઊંઘ્યા વિના, તે જાગ્યો પણ નહીં હોય. ઊંઘ્યા વિના કે જાગ્યા વિના તે કેવી રીતે ખાશે? તેણે દહીં-ભાતની પોટલી પર હાથ ફેરવ્યો. દીકરા, તારી માતાએ તારા માટે આ દહીં-ભાત બનાવ્યા હતા. મેં મારી મુસાફરી દરમિયાન તે ખાધા નથી અને અહીં લાવ્યો છું. મારી પાસે તને આપવા માટે બીજું કંઈ નથી.

લાંબા વિલંબ પછી, એક રક્ષક તેમને જેલની અંદર લઈ ગયો. કોટડીના સળિયા પાછળ, કંદુની ઊભો હતો. રક્ષકે તાળું ખોલ્યું.

પિતા અને પુત્ર એકબીજાની સામે ઊભા હતા, સંપૂર્ણપણે ગભરાયેલા. વેલાઈ-અપ્પન આગળ આવ્યા અને પોતાના પુત્રને ભેટી પડ્યા.

તેણે કહ્યું, "મારા દીકરા."

"પિતાજી," કંદુનીએ કહ્યું.

આ શબ્દો, બસ! પિતા અને પુત્ર વચ્ચેનો એક ઉદાસીભર્યો વાર્તાલાપ!

દીકરા, તેં શું કર્યું?

મને યાદ નથી.

મારા દીકરા, તેં ખૂન કર્યું?

મને યાદ નથી.

કોઈ વાંધો નહીં દીકરા, હવે યાદ રાખવા જેવું કંઈ બાકી નથી.

શું તે રક્ષકો યાદ રાખશે?

ના, મારા દીકરા.

પિતાજી, તમને મારું દુઃખ યાદ આવશે?

પછી કંદુનીએ જોરથી બૂમ પાડી, પિતાજી તેમને રોકો.

મને ફાંસી આપતા રોકો.

પછી કેદીને મળવાનો સમય પૂરો થયો.

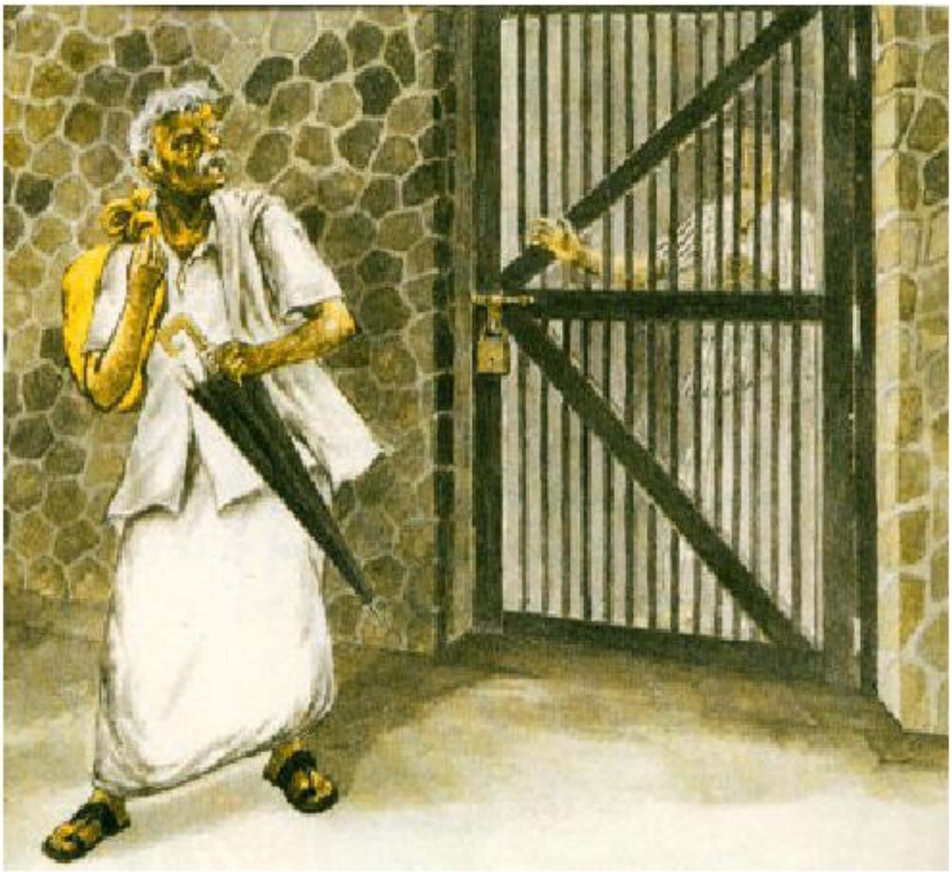

વેલાઇ-અપ્પન બહાર આવ્યા. તેમણે પાછળ ફરીને પોતાના દીકરા પર એક છેલ્લી નજર નાખી. કંદુની જેલના સળિયા પાછળથી ડોકિયું કરી રહ્યો હતો, જેમ કોઈ મુસાફર ચાલતી ટ્રેનમાંથી ડોકિયું કરી રહ્યો હોય.

વેલાઇ-અપ્પન જેલમાં ધ્યેય વિના ભટકતા રહ્યા. સૂર્ય તેની ટોચ પર પહોંચ્યો, પછી ધીમે ધીમે આથમવા લાગ્યો. રાત પડી.

પછી પરોઢ....

વેલાઇ-અપ્પન પોતાના પુત્રનો મૃતદેહ રક્ષકો પાસેથી લઇ ગયા. શહેરની બહાર એક નિર્જન વિસ્તારમાં એક ખાડો ખોદવામાં આવ્યો હતો. તેને દફનાવતા પહેલા, વેલાઇ-અપ્પને છેલ્લી વાર પોતાના પુત્રના ચહેરા તરફ જોયું. તેના ઠંડા કપાળ પર હાથ રાખીને, તેણે તેને આશીર્વાદ આપ્યા. અંતે, ખાડો ભરાઇ ગયો અને સમતળ કરવામાં આવ્યો.

ભટકતા, ફરતા, વેલાઇ -અપ્પન દરિયા કિનારે પહોંચ્યા. ત્યાં તેમને કંઈક ઠંડી અને ભીની વસ્તુનો આભાસ થયો. તે દહીં-ભાત હતા જે તેમની પત્નીએ મુસાફરી માટે બનાવ્યા હતા. વેલાઇ-અપ્પને પોટલી ખોલીને બધો ભાત રેતી પર વેરી દીધો. મૃતકના આત્માની શાંતિ માટે...